

“Kanlı Yapraklar”ın İzinde
Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey

Günlerden çarşamba, Mavi Gök Yayınlarından çıkmış, sevgili dostum [Yavuz Selim](#) ve Ozan ile yolda vedalaşmışım. İstikametim gereğince önce Sirkeci’den geçiyorum. Yoğun bir kalabalık beni karşılıyor. İsmi bile bilmediğim birçok milletten insan hep bir ağızdan konuşuyor, kahkahalar atıyor. Çevreme göz gezdiniyorum, kan şekerim düşmüş, bir şeyler alacağım. Fiyatlara bakıyorum ama “TL” ibaresi tek tük... Hal böyle vaki oldu ya, sormaya karar veriyorum. Tabii kime soracağım da ayrı bir sorun... Çevredekilere bakmaya başlıyorum, kimi esnaf var ki “*Welcome, welcome my friend*” diye bağıyor kaba ve doğuya ait aksanıyla...

Sorsan en evrensel onlar, Türkçe mi kalmış artık? Birkaç tanesine niyet ediyorum da Türkçe soru yöneltiyorum, ilgisini çekemedim galiba zira arkamdan geçen kafilere hızlıca odağını kaydırıyor. Bağıyor binbir farklı lisanda “*Welcome welcome! Willkommen gel gel willkommen, ehlem ve sehlem friend!*”... Peki... Biraz daha yürüyor, bahsi geçen işletmeleri arkamda bırakıyorum. Gülhane Parkı karşıma çıkıyor, evet “*karşıma çıkıyor*”! Benim bildiğim Gülhane’den geriye hiçbir şey kalmamış, o tasını tarağını toplayıp gitmiş, geride mirasçısı kalmış! İçeri doğru yürüyor, Arkeoloji Müzesi’ni karşıma alıyorum. Önümde, sağımda, arkamda binbir farklı millet, 23 Nisan’ı 24’ünde kutluyor, geleneksel neleri varsa hepsini gözler önüne seriyor.. Biraz soluklandıktan sonra aklıma bu müzeye ilk gelişim geliyor. Dalıyorum yine bir vakit tarihe, sonra aklıma burada olma sebebim geliyor: Sanasaryan Han!

Sanasaryan Han... Erzurumlu Mıgırdiç Sanasaryan’a ait, Sirkeci’de yükselen sarı, kasvetli bina...

Önünde durup binayı karşıma aldığımız anda kendinizi olduğunuzdan alçak görmeye başlıyorsunuz. Hani derler ya “dev aynası”, bu “pire”li hali işte... Rotamı hızlıca oraya doğru geri çeviriyorum. Birçok defa önünde varlığından habersiz bulunduğum bina artık bir amaç haline gelmiş, hızlıca yürüyor ve ulaşıyorum. Birçok değişime uğramış binanın dışı soran olursa “aslına uygun”! Oysaki benim niyetim “aslına uygun” bir kabuğu ziyaret etmek değil, merdivenlerini görmektir...

“O merdivenler bu merdivenler değil!” diyorum içimden, artık bir otel olmuş bu yapı beni karamsarlığa sürüklüyor, aynı istikamette önce Gülhane’ye geri dönüyor, sonrasında da tramvay yolunu takiben Ayasofya’ya doğru yürüyorum. Ne zaman ki Ayasofya’ya yakınlaşıyorum, o zaman “Talat Paşa

Konağı'nı da görüyorum. İçimdeki karamsarlık tekrar nüksediyor. O merdivenleri görme niyetimin asıl sebebinin anımsıyor, "En azından amacına ulaştı..." diyorum kendimce...

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Çankırı Kâtib-i Mesulü Cemal Oğuz Bey'in anlattığı kadarıyla bu merdivenlerden çıkmışlar vakti zamanında sorgulanmak için...¹ Hatta Talat Paşa'nın, hanın içi ilk düzenlendiği vakit odaları tetkik ederken "*Hayat bu! Belli olmaz belki biz de bir gün buraya geliriz.*" dediğini de aktarıyor Cemal Oğuz...²

Düşünün, Paşa'nın yaşamında değil bir gün, bir anlık dahi mutluluk yok, sadece hayatını vatana vakfetmiş bir âdemin çilesi var... Velhasıl geliş sebebim bu idi. Burası eski Polis Müdüriyeti- Umumiliğinin bulunduğu yerd. İşte onlarca kahraman, dik başlı ve mağrur duruşlu bir biçimde ilk buraya hapsedilmişti. Cemal Oğuz tutuklanacağı vakit buna o kadar hazırdı ki evraklarını hızlıca toplayıp evine haber yollamış, direniş dahi göstermeden hücrelerine gitmişti.³

Gün geçtikçe içeridekilerin sayısı arttı, arttı... Küçük odalarda, bir o kadar küçük karyolalarda, evden getirdikleri yatak ve yorganlar üzerinde kaldılar.⁴ Burada Ermeniler tarafından sorgulanıp Bekirağa Bölüğü'ne nakledildiler.⁵ Benim de sonraki durağım bu yer olacaktı, Bekirağa Bölüğü!

İlk birkaç seferde Talat Paşa Konağı'nın yakınındaki istasyonda tramvay kovaladım. Binemedim bittabi... Avrupa'dan gelen turistler "tramvayın sahibi" imişçesine kapı önlerine barikat kurmuş, hareket dahi etmiyorlardı. İlk tramvay geçip gitti, sonra diğeri, sonra diğeri, sonra diğeri... En son tam kendimi içeri attım derken bebek arabasıyla beni ittirip üstüne üstlük farklı bir lisanda azarlarcaasına bağırarak bir kadın tahammülümün son nebzesi oldu.

Türkiye'de kendi dilimi konuşamamayı geçtim, sanki onlarla aynı lisanlara hâkim olma zorunluluğum da varmış gibi davranıyorlardı. Yürümeye karar verdim ve istasyonu terk ettim. Yukarıya doğru yürüdükçe fiyat etiketleri TL'ye dönmüştü dönmesine de yine dolarla orantılıydı. Anlaşılan o ki bu yerler bize hitap etmemeyi tercih etmişti.

Bu tür düşünceler aklımı kurcalarken Türk Edebiyatı Vakfı'nı gördüm. İçimdeki duygular bu yapıyı görür görmez kendini hüznü teslim etti. Ne kadar garip değil mi? Bu hüznümün sebebi günümüzde "Türk Edebiyatı"nın dahi başlı başına Türk'e layık görülmemekle sözde "aydın kesim"imiz tarafından "Türkiye edebiyatı" haline getirilmeye çalışılmasıydı. Şu ana değin ne kendi dilimde konuşup kendi para birimimle Sirkeci veya Sultanahmet'te sipariş verebilmeye ne de vasita kullanmaya layık olabilmişim. İçinde bulunduğumuz 2024 yılıyla birlikte artık edebiyata da layık değildim...

Bu düşünceler beni içten içe kemirirken Türk Ocağı'na geldim. Talih öyle bir şey ya, denk geldi işte... Yanımdan geçip giden ve zannımca İstanbul'u ziyarete gelmiş hanımefendilerden biri "*İsmi Türk Ocağı ama hiç Türk yok...*" diyerek arkadaşları ile beraber yüksek tonda bir kahkaha patlattılar. Bu hanımefendiler yanımdan yürüyüp geçti ama ben bulunduğum yerde kalakaldım. Onların kahkahalar attığı bu şey değil miydi yol boyu zihnimin dehlizleri içinde benliğimi hapsedip işkence eden? Aslında bu kadar gülünç müydü bu sıkıntılarım, gülüp geçilecek şeyler miydi bunlar yoksa? Yol boyu aklımda İkarus hikâyesi döndü, döndü... Belki de ben fazla idealize yaşamış da güneşe çok yaklaşmışım... Bu düşünceler içerisinde yolculuğumun devamını yürüdüğüm halde çok hatırlamıyorum. Bedenim yürümüştü lakin aklım hala Türk Ocağı'nın bulunduğu yerde kalmıştı. İstanbul Üniversitesi'nden içeri girip de sosyal bilimler enstitüsünün önünde ancak kendime gelebildim.

¹ Adsız, 26 Nisan 1935, "*Yakın Tarihten Kanlı Yapraklar: İttihat ve Terakki'nin Eski Çankırı Katibi Mes'ulü Cemal Oğuz Anlatıyor, No. 2*", Haber Gazetesi, sene: IV, sayı: 1183 s. 8.

² A.g.m.

³ Adsız, 25 Nisan 1935, "*Yakın Tarihten Kanlı Yapraklar: İttihat ve Terakki'nin Eski Çankırı Katibi Mes'ulü Cemal Oğuz Anlatıyor, No. 1*", Haber Gazetesi, sene: IV, sayı: 1182, s. 6.

⁴ Adsız, 26 Nisan 1935, "*Yakın Tarihten Kanlı Yapraklar: İttihat ve Terakki'nin Eski Çankırı Katibi Mes'ulü Cemal Oğuz Anlatıyor, No. 2*", Haber Gazetesi, sene: IV, sayı: 1183 s. 8.

⁵ A.g.m.

İşte burası, kanlı mazimizin Bekirağa Bölüğü yani tutukluların son durağı idi. Burada kurulan divan-ı harbe ilk olarak Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey ve onun Jandarma Kumandanı Tevfik Bey alınıp muhakeme edilmişti.⁶ Bu o kadar uzun bir süreçti ki merhum Kaymakam Bey bölüğe yorgun dönüyor, ailesiyle bile zar zor görüşüyordu. Bugünün “aydın kesim”inin anlayamayacağı olaylardır bunlar...

Kaymakam Kemal Bey bizzat militanların ilk saldırılarını yaptıkları yerde, Boğazlıyan’da görevliydi.⁷ Yani kendisinin de malumu olduğu üzere, Ermenilerin hephedefindeydi. Bugün bahsi geçen saldırı dahil olmak üzere daha nice saldırılar hakkında en azından geçen koca bir asrın yumuşa(t)masıyla “özür beklemek” yerine dizlerini çürütürcesine secde edip özürler arz edenlere değerlidir, fazla gelir bu tür gerçekler...

Yavaş yavaş merdivenlerden iniyor ve aşağı kattaki heykel ile karşılaşıyorum. Öğrenciler geçiyor yanımdan, sınav tartışıyorlar. Bugün bu binanın sahip olduğu canlılık, dün içinde vatan uğruna can verenlerin yadigân... Aklıma geliyor da gözlerim doluyor istemsiz, hızlıca aynı kattaki lavaboya gidiyor, yüzüme su çarpıyorum.

Gözüm doluyor zira Kaymakam Kemal Bey ve Jandarma Komutanı Tevfik Bey Merkez Kumandanlığından ilk istediklerinde, Cemal Oğuz Bey dahil herkes anlıyor kararın akıbetini... Anlıyorlar da anlatmak istemiyor, çocuksu bir velveleye verebilmek için konuyu, kendilerini hazırlıyorlar zira neşeli karşılamak istiyorlar Kemal Bey’i... İstiyorlar ama olmuyor, yapamıyorlar. Kemal Bey gelince bakıyor hepsine, anlıyor durumu, “*Ne o çocuklar... Pek kederlisiniz. Bundan beteri ölüm. O da emrihak... Aldırmayın. Bu hal daha fazla düşünmeye değmez. Bana bir sigaraverin.*” diyor.⁸ Bu ne büyük bir acıdır ya Rab! Şu satırları yazabilmek için bahsi geçen makaleyi tekrar okuduğumda, artık hâkim dahi olamıyorum gözlerime... Koca koca adamların arkadaşlarını vatan için uğurlarken girdikleri şu çaresiz hâllere bir bakın! Var mıdır eşi benzeri bu durumun, bu acının?

Hızlı adımlarla ilk olarak üst kata, sonrasında da kapının önüne atıyorum kendimi. Kemal ve Tevfik Beylerin düşman süngüleri arasında, ailelerin çığıklarına rağmen dik ve mağrur yürüdükleri o yerdeyim. Onların götürüldüğü arabayla aynı istikamette yürüyorum. Aklıma Kemal Bey’in, onu hücrelerinden izleyen arkadaşlarına arabadan başını çıkartıp son kez selam verdiği geliyor.⁹ Arkama dönüp baktığımda artık aynı gözüküyor o bina, aynı masum duyguları uyandırmıyor. Tanıdığım yer değil burası artık...

İstanbul Üniversitesinden çıkarken aklıma Kemal Bey’den önce vatana canını vakfeden Diyarbakır Valisi Doktor Reşit Bey geliyor. Bu büyük şahsiyetle Mithat Şükrü Bey’in bir anısı var ki çok önemli, pek kayda değer... Mithat Şükrü Bey bir gün Doktor Reşit Bey’e hakkında yapılan suçlamalara dair hekim olmasını da mevzubahis ederek bir soru yöneltiyor, hem de suçlar cinsten! Doktor Reşit Bey kısaca şu cevabı veriyor:

“Hekim olmak, bana milliyetimi unutturamazdı! Reşit, bir doktordur. Fakat dünyaya bir Türk olarak gelmiştir. Diyarbakır’da Ermenilerin ne türlü vaatlerle el altından nasıl zehirlenip, refah içinde yaşadıkları, bu memleketeye karşı ne korkunç düşmanlık duygularıyla beslendiklerini benim gibi yakından tetkik etmek fırsatını bulmuş olsaydınız, şimdi bana böyle itaplarda bulunamazdınız. Doğu Ermenileri aleyhimize öyle kışkırtılmışlardı ki, eğer yerlerinde kalmış olsalardı, muhitlerinde canlı olarak bir tek Türk ve Müslüman bırakmayacaklardı. Birçoklarının sicillerini inceledim. Bunların evlerinde yaptığım araştırmalarda bir orduyu havaya uçurmaya yetecek kadar cephane ele geçti. Baktım, korkunç ve müthiş

⁶ A.g.m.

⁷ Saray M., 2003, Ermenistan ve Türk Ermeni İlişkileri, İ.Ü. Basım ve Yayınevi Müdürlüğü: İstanbul, s. 67.

⁸ Adsız, 26 Nisan 1935, “*Yakın Tarihten Kanlı Yapraklar: İttihat ve Terakki’nin Eski Çankırı Katibi Mes’ulü Cemal Oğuz Anlatıyor, No. 2*”, Haber Gazetesi, sene: IV, sayı: 1183 s. 8.

⁹ A.g.m.

bir teşkilatları var. Memleketin her tarafına dal budak salan bu teşkilatı olduğu gibi bırakırsak çok geçmeden Anadolu'da Türk'ü mumla arayacağız.”¹⁰

Devamında Mithat Şükrü Bey'in “*Peki ya tarihî mesuliyetiniz?*” sorusuna ise verdiği cevap arasında şöyle bir bölüm var ki pek kıymetli:

“Biraz evvel bana bir hekim olarak nasıl cana kıydığımı sormuştunuz. İşte onun da cevabı:

Ermeni eşkıyası, bu vatanın bünyesine musallat olmuş birtakım zararlı mikroplardı. Hekimin bir vazifesi de mikropları öldürmek değil midir?”¹¹

İşte sözde “aydınkesim”in utana sıkıla anlattığı olay bundan ibaretti. Ermeni eşkıyasına karşı girişilmiş bir mücadele, masumları hayatta tutma savaşıydı. Bittabi bunlar, eliyle kalem tutup fikriyle eşkıyalık kovalayanlara değildir, fazla gelir...

Doktor Reşit Bey yargılanmakta olduğu sırada, 25 Ocak 1919'da kaçıyor ve bir müddet Teşkilat-ı Mahsusa üyesi Yüzbaşı Sadettin Bey dahil birkaç farklı dostunun evinde kalıyor, bir hafta kadar sonra ise Şişli'deki İhlamur Kasrı'nın yakınındaki Fulya tarlasında yakalanacağı vakit intihar etmeyi yeğliyor.¹² Tabutu bayrağa sarılıyor, askerin iştiraki lazım ama İstanbul Muhafızı Ahmet Fevzi Paşa onu bile çok görüyor! Polis müdürü buna öfkelenip “*Ben polis veriyorum. Mesuliyeti de kabul ediyorum.*”¹³ diye çıkışıyor. Türk'ün aziz sancağına sarılı tabutu ebedî istirahatgâhı olan Yahya Efendi Dergâhına gidiyor ve oraya defnolunuyor.¹⁴

Onun şehadeti zihnimin içinde dolaşırken İstanbul Üniversitesi kapısından çıkıyor, Beyazıt Meydanı'na varıyorum. Bu yer, bu yer Kemal Bey'in adeta “idamı gecikmesin, izleyiciler beklemesin” diye alelacele dinî merasiminin yapıldığı, akşam ezanını müteakip de hainlerin düşman askerleri ile karışan alkış sesleri arasında idam edildiği yer...¹⁵

Biraz bekliyorum, akşam ezanı okunuyor, merhumun şehadetine yâd olması namına bekliyorum. Çevremde gülüşen, bir yerlere yetişmeye çalışan insanların ayak sesleri birer alkış haline geliyor o anda... Gözümde vatani namına boynunu dahi bükmemiş bir Türk canlanıyor, hemen sonrasında da vatani namına can bulmuş bu fert, yine vatani namına can veriyor. Teamüller odur ki normalde idamlar sabahın erken saatinde, kimse yokken yapılır.¹⁶ Bu kana susamış caniler ise tüm teamülleri yok sayıyor, en kalabalık olduğu saatte kendi yordakçılarını da toplayarak yapıyorlar.¹⁷

İki tip insan olduğunu fark ediyorum o dönem bu topraklarda yaşayan: Biri şehadet haberini duyar duymaz kendi akıbetlerini dahi bilmedikleri halde Kemal Bey'in ailesine yollayabilmek için ceplerindeki son kuruşları toplayan fedakâr Bekirağa mahpusları, diğeri ise bütün usullere aykırı olarak alkışlar eşliğinde vatanın fedakâr bir ferdini asmaktan çekinmeyenler...

Tevfik Bey bu olaydan kürek cezası alarak kurtuluyor ama mahpuslar Ali Kemal'in nazırlığı ile birlikte İngilizlerin insafına terk olunuyor.¹⁸ İlk önce hücre hapisleri, sonrasında da eşi görülmemiş sıkı uygulamalar... Bu durum Mustafa Kemal Paşa'nın da dikkatine şayan oluyor, sık sık gelip gitmeye başlıyor bölüğe... Bu ziyaretleri mahpuslar arasında “*O çalışıyor. Hazırlanıyor. Bizi de milleti de ancak*

¹⁰ Güngör S., Temmuz 1953, “*Bir Canlı Tarih Konuşuyor*”, Resimli Tarih Mecmuası, cilt: IV, sayı: 43, s. 2445.

¹¹ A.g.m.

¹² F.K., Ekim 1951, “*İttihat ve Terakki Valilerinden Doktor Reşit Bey'in Son Günleri*”, Resimli Tarih Mecmuası, cilt: II, sayı: 22, s. 1053-54.

¹³ A.g.m. 1054.

¹⁴ A.g.m. 1053.

¹⁵ Adsız, 26 Nisan 1935, “*Yakın Tarihten Kanlı Yapraklar: İttihat ve Terakki'nin Eski Çankırı Katibi Mes'ulü Cemal Oğuz Anlatıyor, No. 2*”, Haber Gazetesi, sene: IV, sayı: 1183 s. 8.

¹⁶ Adsız, 27 Nisan 1935, “*Yakın Tarihten Kanlı Yapraklar: İttihat ve Terakki'nin Eski Çankırı Katibi Mes'ulü Cemal Oğuz Anlatıyor, No. 3*”, Haber Gazetesi, sene: IV, sayı: 1184, s. 7.

¹⁷ A.g.m.

¹⁸ A.g.m.

o kurtarabilir. O daha evvel işbaşına geçmiş olsaydı, başımıza bu felaketler gelmezdi.” diye yorumlanıyor.¹⁹ Paşa kendi hayatını ortaya koyuyor da İngilizleri dokundurtmuyor mahpuslara...

Bir gün Cemal Oğuz bir fırsat buluyor, hızla Paşa'nın yaveri Cevat Abbas'ın yanına gidiyor, gelişme var mı diye soruyor. Cevat Abbas gülümseyip fısıltılar eşliğinde müjdeyi veriyor: “*Hiç korkmayın! Vatan da, millet de, siz de yakında kurtulacaksınız.*”²⁰ Mahpuslar mutluluktan gözyaşlarına boğuluyor ama daha zaman var, bir müddet daha türlü zulümler altında kalıyorlar.

Buradan hızlıca Eminönü'ne, oradan da Kaymakam Kemal Bey'in kabrine geçiyorum. Cemal Oğuz'u yol boyunca okumuşum, buraya gelince devam ediyorum. Merhum Kemal Bey'in davasına binaen diyor ki: “*Hâlâ sağ olan ve aramızda yaşayan bir vicdansız da divaniharpte:*

‘İncili yorganı alıp götürmüştür.’ diye tamamen iftiradan ibaret olan bir şehadette bulundu.

...

Halbuki zavallının meteliği yoktu. İlk günler hapisshanede, bizden gizli, ekmek zeytin yiyordu. Ailesi de perişan bir haldeydi. Bunu hissettik. Para topladık da Kemal'e, muhalefetine rağmen, biz arkadaşları yardım ettik.”²¹

Allah'ım, ya Rab, sen aklıma mukayyet ol! Düşünün, fakirlik içinde şehadetini bekleyenler, fakirlik içinde şehadetini bekleyen bir ferde yardım ediyor. Bu akıl, sır erecek bir şey midir? Bu, vatanı sevmek değil, vatana ait her şeyi, her ferdi sevmektir. Bu artık vatan aşkıyla izah edilecek bir husus değildir, çok ötesindedir. Gözlerime hâkim olamadığım bir an daha lakin hüznüm bir anda yerini öfkeye teslim ediyor bu sefer! Cemal Oğuz'un “*hâlâ sağ ve aramızda*” dediği şahıs artık eşhas olmuş, çoğalmış da kudurmuş... Aklıma geliveriyor... Okumaya devam ediyorum.

Mahpuslar zulme karşı mukavemet gösteriyor da teamülleri karşılıklı olarak bozuyor, Kemal Bey'in tabutunu getirecek kişilere bilerek geç kalmalarını tembih ediyorlar zira İtilafçılar, şehidin naaşının erkenden defnini istiyor.²² Saat on bire kadar bu vesileyle bekletiyorlar zabıtları, o sırada sokaklar doluyor, milliyetçi gençler, anneler, çocuklar, bütün Türk milleti mahşer günü gibi kaplıyor sokakları.²³ Nutuklar atılıyor, namazlar kılınıyor, çiçekler içinde defin gerçekleşiyor.²⁴ İtilafçıların teamüllere aykırı gösterdikleri tavır, halkın izdihamı arasında ezilip yok oluyor. Bunun üzerine mahpuslar teşkilatlanıyor hatta Tevfik Rüştü Aras açlık grevine başlıyor, toplumsal bir tepki vücut buluyor.²⁵ Bu şehadet artık vatanın şehadeti oluyor, ardından bir şehit çocuğu olan vatanımızın, Türkiye'nin hikâyesi başlıyor.

Satırları okumayı bitirdiğimde karşımdaki büyük şahsiyet adeta “millet”leşiyor. Artık “*Millî Şehit*”lik makamının kıymetine daha da vâkıf oluyorum. Bu makam öyle bir makam ki yeri geliyor “Sultan” bile layık olamıyor. Sonrasında günümüz aklıma geliyor. Bu büyük şahsiyetin şehadetine sebep olan zatlarn bir kısmı birleşmiş, “tehcir” diye diye anmalar yapıyor, geçmişteki gibi alkışlar tutuyor, iftiralar savuruyor. O an anlıyorum ki bir de farklı bir grup daha var, Mustafa Kemal Paşa'nın cesaretini haiz olamayan, elini taşın altına koyamayan... Bunlar akıllarınca sessizliği nida eyliyor. Hatta bazıları var “kale”lerine saklanmış da kendisini “son” zannediyor, bazıları var cemiyetleşmiş de önünü göremiyor, bazıları var türlü Türkçe ismin arkasında Türk'e ait olmayan ne varsa yapıyor, hatır gönülle iş görmeye kalkıyor. Bunlar bir de utanmıyor, sıkılmıyor, Musa dağa çıkınca put yapan nesle özeniyor. Altın döküyor da “buzağı”yı “bozkurt” eyliyor, kendini pek iyi bir iş yapmış sayıyor. Bu nesle ne anlatsan

¹⁹ Adsız, 28 Nisan 1935, “*Yakın Tarihten Kanlı Yapraklar: İttihat ve Terakki'nin Eski Çankırı Katibi Mes'ulü Cemal Oğuz Anlatıyor, No. 3*”, Haber Gazetesi, sene: IV, sayı: 1185, s. 9.

²⁰ A.g.m.

²¹ Adsız, 1 Mayıs 1935, “*Yakın Tarihten Kanlı Yapraklar: İttihat ve Terakki'nin Eski Çankırı Katibi Mes'ulü Cemal Oğuz Anlatıyor, No. 7*”, Haber Gazetesi, sene: IV, sayı: 1189, s. 9.

²² A.g.m.

²³ A.g.m.

²⁴ A.g.m.

²⁵ A.g.m.

az, bunlar “*Kutalmış*”ı bir kere “*Putalmış*” bellemiş... Oysaki bir dışarı çıksalar, benim yürüdüğüm istikametten Fatih’i bir gezseler, anlayacaklar ne “yapmadıkları”nı...

Biliyorum ki gezmeyecek, gezemeyecekler zira bunu yapmak için önce bir yüz, sonra görecek bir göz lazım. Aklım almıyor, kalbim elvermiyor. Vatani namına karşılıksız her şeyi yapan, yaptığını az bulan eşhas gitmiş, yerine hiçbir şey yapmayıp utanmazca kendini ödüllendiren, alacağı her şeyi az bulan eşhas gelmiş... Vatana hizmet ferden kendine hizmetiyle başlar. Kendine hizmet ise maddiyatla değil, eğitimle, kültürle olur. Bunlar olmadan fertlerden fedakârlık beklenemez zira “feda” eylemi, akli başında insanlardan beklenen bir eylemdir. Bu türden rengârenk pullarla kuşanıp da iyi iş yaptığını zanneden her kavimde iki grup vardır: soytarılar ve deliler. Bittabi fedakârlık mevzubahis olunca vatan, iki gruptan bir şey beklemez, bekleyemez: soytarılardan ve delilerden... Şimdiden *Putalmış* nesle ödülleri kutlu olsun, Kaymakam Bey gibi nice zat, bu sene şehadetlerinden hareketle pek etkin olmadılar, bahsi geçen zatlar pek etkinlerdi ya!

Şunu da unutmasınlar, ne kadar ödüller alırlarsa alsınlar, iş sadece plaket almak veya madalya takmaksa erdeki de güvercindeki de göğüs; eğer layık olmaksın da birine yediği süngü, diğerine attığı takladır övünç!

Bartu Kizek, “Kanlı Yapraklar”ın İzinde Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey”

<https://www.fikirtepedi.com/tarih/kanli-yapraklarin-izinde-bogazliyan-kaymakami-kemal-bey/> (Yayın Tarihi: 1 Mayıs 2024).